

**ПЕРСПЕКТИВИ ПЕРЕХОДУ УКРАЇНИ ДО МІЖНАРОДНИХ
СТАНДАРТІВ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ**

Розглянуто поняття міжнародних стандартів фінансової звітності, описані основні елементи фінансової звітності, їх призначення, концептуальні відмінності між національними стандартами бухгалтерського обліку та міжнародними стандартами

Постановка проблеми. Економічна ситуація, що склалася за період становлення незалежності нашої держави та входження її в світову спільноту, потребує значних структурних змін, а також зумовлює закономірну необхідність масштабного реформування системи бухгалтерського обліку та звітності. Так як Україна – це європейська держава, то прагнучи до європейської спільноти, яку створювали країни, що увійшли до неї, шляхом детального аналізу, зводячи всі сфери життєдіяльності до єдиних норм, стандартів, Україна повинна визнати ці “правила” [1]. Також діюча протягом десятиліть система Соціалістичного бухгалтерського обліку задовольняє командно-адміністративну систему, управління економікою, відповідає її вимогам, вона не пристосована до ринкових відносин [2]. Міжнародний бухгалтерський облік, на відміну від українського, протягом багатьох років обслуговував іншу господарську систему, а саме ринкову. Відомо, що в ринковій економіці діяльність підприємств спрямована на отримання прибутку та збагачення власників підприємств, тому і ведення бухгалтерського обліку здійснюється, насамперед, в інтересах власників підприємств.

Законом України “Про загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу” бухгалтерський облік компаній визначено однією з пріоритетних сфер, в яких здійснюється адаптація законодавства України. З урахуванням узятих державою зобов'язань щодо гармонізації вітчизняного законодавства із законодавством Європейського Союзу, а також вимог до фінансової звітності суб'єктів господарювання, що виходять на міжнародні ринки капіталу, з метою підвищення прозорості фінансової звітності вітчизняних суб'єктів господарювання, забезпечення її зіставлення із звітами іноземних компаній, сприяння залученню іноземних інвестицій необхідно створити організаційно-правові умови застосування суб'єктами господарювання міжнародних стандартів для складання фінансової звітності [3].

Тому реформування бухгалтерського обліку відповідно до міжнародних стандартів, створення нової нормативної бази бухгалтерського обліку вимагає рішення цієї проблеми на національному рівні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з проблеми. Дана проблема вивчалася та досліджувалася у працях вітчизняних діячів, таких як: С. Голов, Ф. Бутинець, М. Білуха, Є. Мних, М. Чумаченко, Л. Кіндрацька, І. Лазаришина, В. Костюченко та ін. Ще раз звертаємось до дослідження цього питання [4].

Мета дослідження. Описати основні елементи фінансової звітності, їх призначення, концептуальні відмінності між П(С)БО та МСБО. Обґрунтувати необхідність переходу до міжнародних стандартів вітчизняної системи бухгалтерського обліку, а також з'ясувати чому в деякій літературі беруть за основу поняття Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку (МСБО), а в іншій – Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ), говорячи при цьому про одне й теж саме. Також метою дослідження є показати, що міжнародні стандарти для українських підприємств все ж

такі стосуються більше правил складання фінансових звітів, тому актуальніше їх називати Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ).

Викладення основного матеріалу дослідження. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку (МСБО) – система принципів, методів та процедур ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності. МСБО виникли внаслідок інтеграційних процесів в економіці й спрямовані на зближення бухгалтерського обліку і фінансової звітності в різних країнах світу. Розробляє та впроваджує МСБО Комітет з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (КМСБО), який створили 29 червня 1973 р. професійні бухгалтерські організації економічно розвинутих країн.

Метою діяльності КМСБО є формулювання, видання та вдосконалення в інтересах суспільства стандартів бухгалтерського обліку, яких необхідно дотримуватись при поданні фінансових звітів, і сприяння їх прийняттю та дотриманню в усьому світі, поліпшення та погоджування регулюючих положень, стандартів бухгалтерського обліку і процедур, пов'язаних з наданням фінансових звітів [5].

КМСБО є єдиною міжнародною організацією, що здійснює розробку Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (МСБО). Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку значною мірою сприяли як поліпшенню, так і гармонізації фінансової звітності в усьому світі. Вони застосовуються:

1. як *основа національних вимог* до бухгалтерського обліку в багатьох країнах;

2. як *міжнародний базовий підхід* тими країнами, які розробляють власні вимоги (зокрема провідними розвиненими країнами, а також країнами, що розвиваються, такими як Китай і багато інших країн в Азії, Центральній Європі та СНД);

3. *фондовими біржами та регулюючими органами*, які дозволяють іноземним або вітчизняним компаніям подавати фінансові звіти відповідно до Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку;

4. *міжнародними організаціями*, такими як Європейська комісія, яка оголосила в 1995 р., що вона значною мірою покладається на КМСБО щодо досягнення результатів, які відповідають потребам ринків капіталу [2].

МСБО охоплюють коло питань, які мають важливе міжнародне значення в умовах розвитку зовнішньої торгівлі, діяльності транснаціональних корпорацій, глобалізації фінансових ринків. Вони, як правило, досить детальні й разом з тим розширені, оскільки інтерпретація стандартів має бути однаковою в різних країнах світу.

“Якість інформації залежить від стандартів її збирання і розкриття” [6].

Основні переваги Міжнародного бухгалтерського обліку (МБО): – МБО чітко визначає майновий стан власників підприємства за балансом підприємства можна визначити організаційно-правову форму підприємства; – МБО здійснюється не тільки заради забезпечення фіксації господарських операцій, обліку майна підприємства, він дозволяє контролювати виконання підприємством зобов'язань, наявність і рух майна, ефективного використання матеріальних і

фінансових ресурсів; – МБО дозволяє здійснювати ефективний фінансовий аналіз підприємства щодо його ліквідності та платоспроможності;

– МБО дає можливість реального прогнозу щодо майбутньої діяльності підприємства; – методологічно та організаційно бухгалтерський облік на Заході поділяється на фінансовий і управлінський;

– бухгалтерія в західній фірмі бере на себе функції не тільки обліку, а й обов'язки планового та аналітичного відділів, що досягається завдяки високій кваліфікації бухгалтерських кадрів та відповідній методичній базі фінансового та бухгалтерського обліку;

– у розвинутих країнах не існує чіткої регламентації процедурного боку бухгалтерського обліку Загальні принципи бух. обліку визначаються в так званих Загальновизначених бухгалтерських принципах (GAAP);

– у розвинутих країнах не існує єдиних форм бухгалтерської звітності навіть в середині країни;

– не існує єдиного національного плану рахунків, потоків інструкцій;

– не існує єдиного методологічного центру, вказівки якого приймалися б до виконання;

– фінансова звітність, яка підготовлена за МСБО, є доступною не тільки для фахівців, а й для широкого кола користувачів [5].

Основні передумови необхідності переходу на МСБУ:

– широкомасштабні економічні реформи, що призвели до формування нової економічної системи, основу якої складають ринкові відносини;

– масова приватизація майна сприяла створенню значного приватного сектора економіки;

– розширення як вертикальних, так і горизонтальних господарських зв'язків призвело до активізації самостійності суб'єктів господарювання, яким для прийняття рішень необхідна якісна інформація, що повно та вірогідно відображає усі економічні процеси;

– активізація ролі грошей призвела до збільшення потреби на кредитні кошти, для отримання яких банки вимагають від суб'єктів господарювання надання фінансових документів, які б дали змогу провести фінансовий аналіз підприємства;

– стара бухгалтерська звітність вже не відповідає вимогам сьогодення, тому що не відображає реального стану підприємства;

– простежується стійка тенденція щодо збільшення кількості підприємств, що займаються міжнародним бізнесом;

– вихід українських підприємств на міжнародні фінансові ринки вимагає надання фінансової звітності відповідно до міжнародних стандартів, а також перехід до західної практики ведення бухгалтерського обліку;

– потреба в значних іноземних капіталах;

– поступова інтеграція в європейський економічний простір.

Структурно кожен стандарт включає: концепції та положення, що лежать в основі його розробки, перелік питань, що регламентується стандартом, короткий глосарій термінів, що використовуються, критерії

застосування певного стандарту, методи обліку і способи розкриття інформації. Отже, МСБО зовсім не означають порядок ведення бухгалтерського обліку, а лише описують загальні правила оцінки і представлення інформації у фінансових звітах.

МСФЗ не є домінуючими над законодавчими актами, що регулюють складання фінансової звітності у певній країні [7].

Для розуміння і практичного застосування МСБО важливе значення мають концептуальні основи (Framework), які є своєрідним вступом до стандартів. Ці концептуальні основи, розроблені КМСБО, визначають:

– мету фінансової звітності;

– припущення, що покладені в основу фінансових звітів;

– якісні характеристики фінансових звітів;

– склад фінансової звітності;

– визнання елементів фінансових звітів.

Згідно до МСФЗ до фінансових звітів належать:

1. баланс – його призначення – надавати інформацію про фінансове становище підприємства на певну дату;

2. звіт про прибутки та збитки – його призначення – надавати інформацію про доходи, витрати та фінансові результати діяльності підприємства за звітний період;

3. звіт про зміни у власному капіталі – його призначення – надавати інформацію про зміни у власному капіталі протягом звітного періоду;

4. звіт про рух грошових коштів, призначений для надання інформації про надходження і вибуття грошових коштів внаслідок операційної, інвестиційної та фінансової діяльності протягом звітного періоду;

5. виклад облікової політики та пояснювальні примітки – повне розкриття інформації про діяльність підприємства та обрані ним методи обліку [8].

Головна вимога МСБО полягає в тому, що фінансові звіти мають правдиво відображувати фінансове становище, фінансові результати та потоки грошових коштів підприємства [2].

Користувачами фінансової звітності є інвестори, працівники, постачальники, покупці продукції, уряд та громадськість, які використовують фінансові звіти для задоволення різноманітних потреб у фінансовій інформації [9].

Міжнародні стандарти (МСБО) мають рекомендаційний характер і є міжнародним орієнтиром гармонізації та стандартизації бухгалтерського обліку і фінансової звітності в усьому світі. Багато країн приймають МСБО як базовий документ, на основі якого розробляють власні національні стандарти. Фахівцями України розроблена і впроваджується система національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку. На основі МСБО це дасть змогу істотно поліпшити вітчизняний облік і звітність, сприятиме його відкритості й зрозумілості для внутрішніх і зовнішніх користувачів інформації, зокрема для іноземних інвесторів і кредиторів. У цілому МСБО — це гнучка, динамічна система, яка відіграє позитивну роль у вдосконаленні національного бухгалтерського обліку та фінансової звітності й інтеграції держави у світове співтовариство.

Таблиця 1. Концептуальні відмінності між П(С)БО та МСБО

Принципи та припущення 1	МСБО 2	П(С)БО 3
Безперервність	Припускається, що у підприємства немає ні наміру, ні необхідності припинити або істотно скорочувати свою діяльність у недалекому майбутньому	Не всі підприємства реально використовують принцип безперервності при підготовці фінансових звітів: частина з них – на межі банкрутства, інші не можуть гарантувати стабільності діяльності підприємства в майбутньому. Крім того, негативна фінансова картина свідомо створюється через "особливості" оподаткування
Стабільність облікової політики	Облікова політика підприємства не зазнає будь-яких змін без явної необхідності	Звітність ведеться відповідно до чинних законодавчих положень та норм, які постійно змінюються
Метод нарахування	Доходи (витрати) підприємства відносяться на той період, в якому вони були фактично отримані (понесені)	Доходи та витрати підприємства не завжди відносяться на ті періоди, в яких вони реально мали місце. Наприклад, П(С)БО не дозволяє оцінювати витрати, не підтверджені документально, незважаючи на те, що економічні вигоди, пов'язані з такими витратами, було вже отримано

1	2	3
Суттєвість	У звітність включаються тільки ті облікові позиції, які можуть вплинути на прийняття рішень	Перелік статей звітності визначається Міністерством фінансів України. Процедури обліку деяких несуттєвих елементів є складними та обтяжливими для системи бухгалтерського обліку
Перевага сутності над	Результати операцій та угод відображаються відповідно до реального стану речей	Відображення операцій та угод підпорядковується нормативним вимогам, таким чином, форма превалює над змістом
Обачність (консервативність)	Вживаються всі необхідні заходи для зняття невизначеності, аби уникнути завищення активів чи доходів або заниження зобов'язань та витрат	Принцип обачності використовується не завжди. Наприклад, принцип оцінки за найменшою із собівартості або ринкової вартості дуже рідко використовується в українській практиці

Міжнародні стандарти фінансової звітності виступають на даний момент ефективним інструментом підвищення прозорості і зрозумілості інформації, яка розкриває діяльність суб'єктів господарювання, створює достовірну базу для визнання доходів і витрат, оцінки активів і зобов'язань, яка надає можливість об'єктивно розкривати і віддзеркалювати існуючі фінансові ризики у звітуючих суб'єктів, а також порівнювати результати їх діяльності в цілях забезпечення адекватної оцінки їх потенціалу.

Забезпечення прозорості суб'єктів національної економіки має величезне значення, оскільки, ринкова вартість капіталу визначається двома ключовими чинниками: майбутніми доходами та майбутніми ризиками. Деякі ризики дійсно характерні для діяльності самих організацій, проте є й такі, які спричинені відсутністю необхідної інформації, відсутністю точних відомостей про прибутковість капіталовкладень. Кредитори і інвестори згодні одержувати менший прибуток, але бути впевненими в тому, що достовірна, справедлива і точна інформація знизить їх ризики.

Позитивними сторонами застосування МСФЗ як для суб'єктів господарювання, які складають фінансову звітність, так і для зовнішніх користувачів являються:

- можливість отримання необхідної інформації для прийняття управлінських рішень;
- забезпечення порівнянності звітності з іншими організаціями, незалежно від того, резидентом якої країни вони є і на якій території здійснюють господарську діяльність;
- можливість залучення іноземних інвестицій і позик, а також виходу на зарубіжні ринки;
- престижність, забезпечення більшої довіри з боку потенційних партнерів;
- у багатьох випадках велика надійність інформації;
- прозорість інформації, що забезпечується шляхом дотримання правил складання, а також численними поясненнями до звітності [3].

Отже, переваги складання фінансової звітності за міжнародними стандартами дійсно є і вони незаперечні для більшості користувачів фінансової звітності. МСФЗ можна розцінювати як інструмент глобалізації економіки і світових господарських зв'язків. Принципи, закладені в порядок формування звітності згідно МСФЗ, роблять її адекватнішою і здатною відобразити істинний майновий стан організації. У зв'язку з цим цінність МСФЗ важлива не тільки для іноземних, але й для національних інвесторів також. Це ще раз підтверджує необхідність і корисність процесу впровадження МСФЗ для всіх секторів економіки України.

Впровадження МСФЗ потребує тривалого часу й значних зусиль. Новим кроком на шляху до реалізації поставлених завдань щодо реформування бухгалтерського обліку є ухвалення розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 жовтня 2007 р. № 911-р Стратегії застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні, метою якої є

удосконалення системи бухгалтерського обліку в Україні з урахуванням вимог міжнародних стандартів та законодавства Європейського Союзу.

В умовах, коли Україна переходить до ринкових відносин, особливе значення має набуття професійних знань, навичок та вміння працівниками, зайнятими в найрізноманітніших сферах економіки та управління.

Висновки та перспективи подальших досліджень. У зв'язку з інтеграцією України на міжнародний простір для нормального функціонування в будь-якій структурі ринкової економіки вкрай необхідно, щоб учасники, приймаючи рішення, мали правдиву й об'єктивну інформацію про майно, грошовий та фінансовий стан, результати роботи (прибуток, дохід або збитки), а також про систему їх формування [10]. Таку інформацію надає фінансова звітність підприємства. А як вже було зазначено, що Україна виходить на світовий ринок, то нашим підприємствам необхідно надавати інформацію зрозумілу для будь-яких іноземних користувачів. Для цього необхідний перехід до міжнародних стандартів вітчизняної системи бухгалтерського обліку. Але так як концептуальною основою міжнародних стандартів є мета складання фінансових звітів, якісні характеристики інформації наведеної у фінансових звітах, порядок визнання елементів фінансових звітів та ін., ми можемо зробити висновок, що більш доречноше називати міжнародні стандарти, Міжнародними стандартами фінансової звітності (МСФЗ).

Список використаної літератури:

1. *Бутинець Ф.Ф., Горецька Л.Л.* Бухгалтерський облік у зарубіжних країнах. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів спеціальності 7.050106 "Облік і аудит". – Житомир: ПП "Рута", 2003. – 544 с.
2. *Голов С.Ф., Костюченко В.М.* Бухгалтерський облік за міжнародними стандартами: приклади та коментарі. Практичний посібник. – К.: Лібра, 2001. – 840 с.
3. www.minfin.gov.ua.
4. Бухгалтерський облік і аудит // Науково-практичний журнал, № 4, 2007, 24 с.
5. www.ukrlib.boom.ru.
6. Міжнародні та національні стандарти корпоративного управління: 36. // Міжнародна фінансова корпорація, 2002. – 1272 с.
7. Бухгалтерський облік і аудит // Науково-практичний журнал. – № 11. – 2007. – 57 с.
8. www.refine.org.ua.
9. *Кочерга С.В., Пилипенко К.А.* Бухгалтерський облік у зарубіжних країнах: Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 27 с.
10. ua.textreferat.com.

ЦИГАН Р.М. – старший викладач Кременчуцького державного політехнічного університету ім. Михайла Остроградського

КАШУБА І.В. – студентка Кременчуцького державного політехнічного університету ім. Михайла Остроградського